

נראדה אור

פרשת ויצא תשפ"ד

גליון קצט שנה ד

באור רבוה"ק מלעכוויטש קודיענו

{ שניני אור }

במדרש ויצא יעקב מבאר שבע, ר' שמואל בר נחמן פתח שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי. אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה ויקח העבד עשרה גמלים וגו' ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד. חזר ואמר מה אני מובד סברי מן בריי ח"ו לית אנא מובד סברי מן בריי [אין אני מאבד בטחוני בבורא] אלא עזרי מעם ה'.

נתאר לעצמנו – שח פעם כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א – כיצד נראה היה יעקב בשעה זו, אחיו מבקש להרגו והוא נאלץ לברוח הרחק ממקום מגוריו. בצאתו הוא מצטייד כמובן בממון, אך הכל נלקח ממנו והוא נותר בעירום ובחוסר כל. כל הסיבות כדי לאבד ח"ו את התקוה, אך הוא מחליט בתוקף – לית אנא מובד סברי מן בריי, בכל מצב לא אאבד בטחוני בצורי וקוני.

בתקופה שכזו של מלחמה, רבים הדיבורים אודות חובת הבטחון בהשם יתברך, שהוא לבדו שומר וישמור אותנו ואת כל אחינו בית ישראל.

האמת שכבר מתחלת התקופה ניתן לראות כאלו שאינם לחוצים במיוחד מהמצב, כאשר יש מהם התולים זאת בבטחון בצר עולמים התקוע בלבם. אך מסתבר שלא כל הרגשת רוע ואופטימיות מקורה אכן בבטחון, לפעמים תכונות הנפש או כל סיבה אחרת גורמים לרוע. יבדוק נא האדם השלו והרגוע בנפשו פנימה, עד כמה אכן נובעת רגיעתו מתוך בטחון אמיתי בהשם יתברך.

ידועה שיטת הבעש"ט ותלמידיו הקדושים [ומקורה בדברי הראשונים] כי הבטחון בהשם יתברך ממשיך חסד מאת ה' גם אם האדם אינו ראוי לכך מצד מעשיו, כדברי חז"ל על הפסוק רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו אפילו רשע ובוטח בה' חסד יסובבנו.

אך ככל שהבטחון שייך גם למי שאינו נוהג כראוי, בטחון אמיתי מוכרח להביא יראת שמים והתנהגות ראויה. שהרי יסוד הבטחון בכך שהבורא יתברך לבדו דואג לכל צרכי, ואם אכן בטוח אני בזאת הכיצד איני חושש להתנהג שאינו כרצונו יתברך.

כמובא בספר עבודת הלויים בשם הרה"ק הס"ק משפאלי שאמר איני מבין כיצד זה מעיז האדם להמרות פיו של מי שצריך הוא להגיע אליו בכל שעה ובכל רגע. הגיון פשוט ובכל זאת איננו מרגישים כך תמיד, כנראה שהידיעה שהננו זקוקים להגיע להשם יתברך בכל רגע עדיין אינה תקועה די בעומק נפשנו.

אין ספק שכל עיסוק בעבודת הביטחון חשוב עד למאד, ובכל זאת מקום הניחו לנו להשריש אותו יותר ויותר בעומק הלב, לצעוד באמת בעקבות האבות הקדושים – עזרי מעם ה'.

{ דברות קודש }

התחזקות בכל זמן ומצב בכה התפלה

עבודת יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ויפגע במקום וילך שם

וגו' (כה, י-יא).

ביאור הענין כי האבות הקדושים המשיכו אלקותו יתברך בעולם כל אחד במדתו, אברהם במדת החסד כדכתיב (כא, ג) 'ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' קל עולם', שעל ידי מדת החסד פרסם אמונת ה'. יצחק במדת הגבורה שהוא המשכת יראתו יתברך בעולם דכתיב (לא, מב) 'ופחד יצחק', ויעקב במדת האמת דכתיב (מיכה ז, כ) 'תתן אמת ליעקב', וכדרך שאמרו חז"ל (שבת נה, ח) חותמו של הקב"ה אמת ובהתנהגותו במדת האמת גילה אלקותו יתברך בעולם.

בעת הוצרך יעקב לילך לבית לבן הארמי שהיה רמאי היפך מדת האמת, הבין שעתה עבודתו לגלות אלקותו יתברך דייקא מתוך ההסתר, ובאם עד עתה גילה אלקותו יתברך על ידי עסק התורה י"ד שנה בבית שם ועבר, עתה מתחילה עבודה חדשה להתחזק באמונה ה' ולעבדו בלבב שלם בתוך הטומאה וההשכחה.

עמידה בנסיגות בכה התפלה

לכך דייקא בואו לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו, מקום שהתפללו אבותי הכוונה לנסיגות שבאו עליהם והקדימו להתפלל להשם יתברך שיעמדו בהם, כדאיתא ממרן הס"ק מלעכוויטש זי"ע בדברי המשנה (אבות ה, ג) עשרה נסיגות נתנסה אברהם איבנו ועמד בכולם, אין עמידה אלא לשון תפלה (ברכות ו, א), שבכל נסיון התפלל להשם יתברך שיתן בו כח להתגבר ולעמוד בו.

וכיון שבא לחרן והרגיש שמתחיל עתה עבודה חדשה לגלות אלקותו יתברך בתוך ההסתר, אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי שהנני עומד עתה במקום ומצב

המשך בעמוד הבא >>>

ויפגע במקום וילך חרנה, ויפגע במקום וילך שם וגו' (כה, י-יא).
ברש"י לקמן (פסוק יז) שנעקר הר המוריה ובא לכאן וכו' וזהו 'ויפגע במקום' וכו' כי מטא לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו יב דעתיה למיהדר וחזר עד בית אל וקפצה לו הארץ.

יש לבאר מה טעם רק בבואו לחרן עלה בדעתו להתפלל במקום שהתפללו אבותיו ולא בעברו שם מקודם.

במדרש (בראשית רבה סט, א) 'והנה ה' נצב עליו' (כה, יג) 'צמאה לך נפשי כמה לך בשרי' (תהלים סג, ב-ג) רבנן אמרי כשם שנפשי צמאה לך כן רמ"ח אברים שיש בי צמאים לך, היכן 'בארץ ציה ועיף בלי מים, כן בקודש חזיתך' - על כן בקדושה חזיתך, 'לראות עונך' - זו פמליא שלך, 'וכבודך' - 'והנה ה' נצב עליו'.

הקב"ה מקומו של עולם

עוד במדרש (שם סח, ט) 'ויפגע במקום', רב הונא בשם ר' אמי אמר מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו מקום, שהוא מקומו של עולם ואין עולמו מקומו וכו'. ולפי זה פירוש הכתוב 'ויפגע במקום' שהתפלל להקב"ה שנקרא מקום.

בספ"ק (ראה תניא שער היחוד והאמונה פרק ז) ביארו דברי המדרש כדרך עיגול שיש בתוכו כדור שהכדור ממלא העיגול אבל כולו בתוך העיגול, כך העולם הוא ככדור והקב"ה כביכול העיגול שסובב כל עלמין וממלא כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה. וזהו הקב"ה מקומו של עולם ואין עולמו מקומו, שאין הקב"ה נמצא בתוך העולם אלא כל מציאות העולם נמצא כביכול במציאותו יתברך.

וישכם בבוקר – לקבוע בנפשו קדושת ליל שבת

בתורת משה להחת"ס איתא שהיה חלום יעקב בליל שבת, עיי"ש. והרמז בזה שעל ידי קדושת ליל שבת זכה לגילוי כבודו יתברך עליו. אמנם אחר שזוכה האדם לגילוי אורו יתברך בנפשו בליל שבת באמירת שירות ותשבחות, יש לו לעשות כלי לקבוע האור בנפשו, על ידי שמשכים ביום השבת לעסוק בתורה להכין מח ולב לתפלת שבת.

זהו רמז הכתוב 'וישכם יעקב בבוקר ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אותה מצבה ויצוק שמן על ראשה' (כה, יח), 'האבן' מורה על דיבורי תורה ותפלה הנקראים אבנים, שבבוקר יום השבת השכים ונטל השגתו מעבודת ליל שבת וישם אותה מצבה שקבעה בנפשו על ידי ויצוק שמן על ראשה, 'שמן' מורה על חכמת התורה ובפרט בלימוד בשבת נמשך ביותר אור החכמה, שעל ידי זה ממשיך וקובע בנפשו קדושת ליל שבת ומוסיף להתעלות יותר ויותר בנועם קדושת שבת. כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ויצא תשפ"ד, ליל שבת

של נסיון שהיו אבותי מתפללים בו ולא התפלתי בו והיאך אוכל לגשת לעבודה זו בלא תפלה.

זהו ביאור דברי המדרש 'ויפגע במקום', הקב"ה מקומו של עולם ואין עולמו מקומו. כי בהיות כל מציאות העולם בתוך מציאותו יתברך כביכול, ממילא בכל זמן ומצב נמצא היהודי ביד הקב"ה ואינו נפרד ממנו, ככדור שנמצא בתוך העיגול שאינו יכול ליפול ממנו - אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך' (תהלים קלט, ח). זאת היתה תפלת יעקב אבינו קודם בואו לחרן מקום החושך והטומאה, שאף במקום זה יעמוד בדבקו בהשם יתברך ויעבדנו בכל לב, כאשר באמת בכל מצב מוקף היהודי במציאותו יתברך.

יעקב אבינו הכין דרך לדורות הבאים

עיקר עבודת יעקב בבית לבן היתה הכנה לדורות אחריו לתת בהם כח להחזיק בזמן חשכות והסתר, וכאשר יהב יעקב דעתיה להתפלל כדרך שהתפללו אבותיו שיצליח בעבודתו, כן צריך איש יהודי בכל זמן חשכות לגשת לפניו יתברך בדיבורי תפלה כדבר איש אל רעהו כביכול, שלא יעזבנו לבדו בעת הזאת אלא ירגיש שמחזיק ותומך בו והא בזה כח להתגבר ולהתחזק בעבודתו, כמאמר הכתוב (תהלים עג, כג) 'ואני תמיד עמך אחזת ביד ימיני', כקטן המבקש מאביו שיושיט לו ידו כי אינו רוצה להיות לבד.

תפקידו ועבודתו על ידי תפלה. כמאמר הכתוב (תהלים מב, ט) 'יוםם' - בזמני הבהירות 'צוה ה' חסדו, ובלילה' - בזמני החשכות 'שירה עמי' - נמצאת עמי השכינה על ידי תפלה לא-ל חיי.

כן היה בימי חשמונאים כדאיתא במדרש (בראשית רבה ב, ד) 'חושך' (א, ב) - זה יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהם, שהיתה אומרת להם כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, כלומר מתחלה החשיכו עיניהם ואח"כ אמרו להם שבהיותם כ"כ בחשכות והסתר אינם שייכים לדבקות בהשם יתברך. אמנם החשמונאים יצאו נגדם למלחמה ועמדו בתפלה לפניו יתברך בגודל אמונה וביטחון שיצליחם במלחמה, ובה זכו לנס והאירו תוקף החשכות באור חדש המאיר והולך עד היום הזה.

יעזור השם יתברך שנזכה להתחזק בכל המצבים והזמנים ולהתחדש תמיד בעבודתו ויושפע עלינו כל השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, ונזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

ויצא תשפ"ה, רעוא דרעיון

זהו שאמרו 'ויפגע במקום' מלמד שתיקן יעקב תפלת ערבית, ערבית מלשון ערבוב, שתיקן יעקב שאף בזמני חשכות וערבוביא יוכל להתקרב להשם יתברך ולהאיר נפשו באורו יתברך על ידי תפלה. וזה הרמז שנעקר הר המוריה ובה לכאן, כי בהר המוריה היתה קדושה מצד המקום ויעקב אבינו על ידי תפלתו המשיך קדושה שלא במקומה אף במקום חשכות והסתר, ובה תיקן שיוכל איש יהודי בכל מצב שהוא, להמשיך בנפשו קדושה חדשה על ידי תפלה.

על זה אמרו במדרש כשם שנפשי צמאה לך כן רמ"ח אברים שיש בי צמאים לך היכן 'בארץ ציה ועיף בלי מים', שאף בעת מרגיש יהודי בעצמו בחשכות הדעת מבלי לחלוחית חיות דקדושה, על ידי שעומד בתפלה לפניו יתברך ממשיך בנפשו קדושה ותשוקה חדשה להשם יתברך, כשם שנפשי צמאה לך כן רמ"ח אברים שבי צמאים לך.

התחזקות בעבודה המיוחדת לו בכח התפלה

בזה יתחזק היהודי בעבודתו בכל זמן ומצב, שידע שיש לכל אחד עבודתו השייכת דוקא אליו שלא היתה כזאת מימות האבות עד עולם, ועל זאת יתפלל כל חסיד שיזכה לתקן חלק נשמתו ולהשלים עבודתו בעמידה בכל הנסיגות העומדים לנגדו. וכדרך שיעקב אבינו השלים עבודתו המיוחדת לו בכח התפלה, כן יש בכל יהודי כח להשלים

מאורי אור פרשת ויצא באור רבותינו

הלום יעקב היה בשבת

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא (כח, יא).

בתורת משה להחתם סופר מפרש שהיה זה בערב שבת סמוך לחשיכה - ובפשוטות הוקשה לו שמשמעות הכתוב שהתפלל ערבית מבעוד יום, ובגמ"א (רסז, א) איתא שערבית של ליל שבת יש להתפלל מבעוד יום, כי תפלת ערבית כנגד אברים ופדרים הקרבים בלילה, ואברים ופדרים של ערב שבת הקריבו מבעוד יום, לכך התפלל ערבית קודם שבא השמש. ובדרך זו נטל אליפז ממונו כדברי המשנה (שבת כד, א) מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי.

אח"כ נאמר (כט, א) 'וישא יעקב רגליו וגו', כי מתחלה לא רצה להשתמש בשם של קפיצת הדרך, כדאיתא בירושלמי (יומא ג, ז) שהנצרך לבריות אסור לו להשתמש בשמות הקדושים. רק אחר שהובטח 'כי לא אעזבך' (בראשית כח, טו) שיהא לו לחם לאכול ולא יוצרך לבריות, נשתמש בשם של קפיצת הדרך ללכת למעלה מעשרה, כמאן דאמר בגמרא (עירובין מג.) שאין תחומין למעלה מעשרה, עכתודה"ק.

לפי דברי החתם סופר היה ליעקב אבינו קפיצת הדרך שני פעמים, האחד בבואו לחרן ונתן דעתו לשוב ולהתפלל בהר

ובזה אתי שפיר שפירש החתם סופר שכיון שהיה שבת הלך יעקב בדרך 'וישא יעקב רגליו' בקפיצת הדרך למעלה מעשרה, כי אף באופן שמתקטנת הארץ כדרך שקפצה לו מקודם איכא איסור תחומין.

מדוע לא היו האבנים מוקצה

עוד יש לבאר בדברי החתם סופר דכתיב 'ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו', ובאם היה זה בשבת היאך הותר לו לטלטל אבנים שהם מוקצה מחמת גופו (ראה טושו"ע א"ח שח, ז).

והנראה לדייק לשון הכתוב 'ויקח מאבני המקום' ולא אמר בסתם ויקח אבנים, משמע שהיו אלו אבנים מסוימות שהיו במקום. ויש לפרש שכיון שבא יעקב להתפלל במקום שהתפללו אבותיו דרש היכן בדיוק מקום תפלתם, ומצא המזבח שהקים שם אברהם בעקידה, וכיון שכבר לא היה המזבח שלם נתן דעתו לתקנו ולהקימו, והדברים מפורשים בפרקי דר' אליעזר (פרק לה) שאותם האבנים שלקח יעקב היו מאבני המזבח שנעקד עליו יצחק. וכאשר שקעה עליו חמה ובא לשכב נטל מאבנים אלו, מאחר שנתן דעתו עליהם מבעוד יום הרי הם כלבנים שנשאר מהבנין דלמזגא קיימו ואינם מוקצים (שם סעיף יז).

לכן אח"כ 'ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אותה מצבה', כאשר היתה מחשבתו הראשונה לתקן ולהקים המזבח שבנה אברהם.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, מתוך קידו"ר ויצא תשפ"ב

המוריה כדאיתא בחז"ל (חולין צא), והשני בצאתו אח"כ לחרן על ידי שם קדוש למעלה מעשרה.

אי איכא איסור תחומין בקפיצת הדרך

והנה בדברי הראשונים מצינו שני אופנים בקפיצת הדרך (ראה אור תורה - אוסטראווצא לך לך אות ל), האחד קפיצה מלשון 'לא תקפוץ ירך' (דברים טו, ז) שהארץ מתצמצמת ומתקטנת תחת האדם ההולך, והשני שהאדם קופץ ומדלג ממקום למקום. וקפיצת הדרך שהיתה ליעקב בתחלה היתה בדרך שנתקטנה הארץ תחתיו כלשון הגמרא (חולין צא): קפצה ליה ארעא.

ויש לדון אי איכא איסור תחומין בקפיצת הדרך, ובאופן שהאדם קופץ ממקום למקום ודאי איכא איסור תחומין, אמנם באופן שהארץ מתקטנת תחתיו יש מקום לומר שאין איסור תחומין שהרי לא הלך יותר מאלפיים אמה. ובאם נאמר כן יקשה לן בדברי החתם סופר מה טעם הוצרך יעקב לילך למעלה מעשרה מחמת איסור תחומין, הלא יכול היה לילך בקפיצת הדרך באופן שמתקטנת הארץ כדרך שהלך מקודם ובהא ליכא איסור תחומין.

אמנם יש להביא ראיה מדברי הגמרא בעירובין (שם) הני שב שמעתתא דאיתאמן בצפרא דשבתא קמיה דרב חסדא בסורא ובהדי פניא דשבתא קמיה דרבא בפומבדיתא, מאן אמרינהו לאו אליהו אלמא אין תחומין למעלה מעשרה. ובאם נאמר שבקפיצת הדרך באופן שמתקטנת הארץ ליכא איסור תחומין מאי ראייה, הא אפשר שבא באופן שאין בו איסור תחומין. ש"מ אף באופן שמתקטנת הארץ תחתיו איכא איסור תחומין, כיון שבא ממקום למקום שבמציאות יש ביניהם יותר מאלפיים אמה.

הגליון נרבת
לדיגל יו"ד רבן של ישראל מאור הגולה
מרטא ורבתא קדישא רבינו שלמה ב"ר יחיאל לודיא ז"ע
המהרש"ל מלובלין
י"ב כסלו ה' של"ד
ע"י ויצא חיצו החפצים בעילום שמם
זכות זקנים המהרש"ל וזכור הרבים יעמוד להם
להיוושע בכל משאלת לבם ולהתברך בכל מעשי יריהם

דרך הנכון במלחמת היצר

מפרשתנו יש ללמוד הדרכה נכונה לבחור הבר מצוה שנכנס בעול המצות ולחתן שבא לבנות בית בישראל, כיצד להעמיד יסודות איתנים לחיי תורה וקדושה.

רבי יחזקאל לוינשטיין היה אדם צדיק מאד, בתחלה היה משגיח בשיבת מיר בליטא, כאשר בזמן המלחמה ברחו בחורי הישיבה לשנחאי ברח עמהם וכיהן שם כמשגיח ולאחר מספר שנים נסע לארה"ב עם קבוצת בחורים וכיהן שם כמשגיח. אמנם לאחר שנים מספר עזב את הישיבה בארה"ב ועלה לארץ ישראל, ועל פי הכתוב בפרשתנו ביאר מדוע הוכרח ללכת מארה"ב.

סלידה מכל השייך לצד הרע

בפרשתו כתיב (לא, ה) שאמר יעקב לרחל ולאה 'רואה אנכי את פני אביכן כי איננו אלי כתמול שלשום' וגו', וביאר שמתחלה בעת שהיה יעקב רואה פני לבן שהוא סמל השקר והרע היה נגעל מאד ולא היה יכול לסבול זאת, אמנם אח"כ הרגיש בעצמו שהתרגל מעט וכבר איננו נגעל כ"כ מראייתו, וזהו 'רואה אנכי את פני אביכן כי איננו אלי כתמול שלשום', שכבר אינם מעוררות בי סלידה כמקודם וכיון שכך מוכרח לברוח ממנו.

אמר רבי יחזקאל בתחלת בואי לארה"ב בכל פעם שהייתי יוצא לרחוב הייתי סולד מצורת חייהם של אנשי המקום, כפי שנראתה ארה"ב בשנים ההם קודם שבאו לשם גדולי הצדיקים, אמנם כעת התחלתי להתרגל וכבר אינני סולד מזה כל כך, לכן הנני מוכרח לברוח מכאן.

דבר זה הוא יסוד גדול לחיים, שכל דבר ששייך מעט לרחוב – שאין מקורו מהישיבה צריך להגעל ממנו, ובצורה כזו יצליח להתגבר על היצר ולא להתפתות לו.

לברוח מהיצר בדברים הקטנים

כדרך זו יש ללמוד מהא דאיתא בבית ישראל בשם האלשיך הק' עה"פ (לא, ג) 'ויגנב יעקב את לב לבן על בלי הגיד לו כי בורח הוא'. ולכאורה היה די שיאמר הכתוב שברח מלבן, והרי כל בורח אינו אומר מקודם שבורח ומה הוצרך לומר על בלי הגיד לו וגו'.

אלא שעל כל דבר קטן שהיה לבן עושה ליעקב היה יעקב מאיים עליו שיברח ממנו, ולכן בעת שבאמת ברח ובאו ואמרו ללבן שברח לא האמין, שהרי כבר הרבה פעמים אמר שיברח ולא ברח. וזהו 'ויגנב את לב לבן הארמי', על ידי שאף 'על בלי' – על מאומה 'הגיד לו' – היה אומר לו 'כי בורח הוא', ולכן לא האמין לבן כאשר באמת ברח ממנו.

הנלמד מזה שבמלחמת היהודי עם יצרו צריך לומר ליצרו שבורח ממנו אף על מאומה, אף על ענינים שאין בהם איסור אלא שאינם לגמרי ממקור קדוש – שינוי קטן בלבוש וכל דבר קטן ששייך לרחוב, שהיצר טוען לו וכי מי אמר שאסור לעשות כן, ואעפ"כ צריך להתגבר ולהתרחק מהם, ועל ידי שלא יסכים ליצרו ויאמר שבורח אף בדברים הקטנים, יהא בו כח לברוח בדברים הגדולים שבאמת צריך לברוח מהם, אבל אם בדברים הקטנים ילך אחר היצר, לא יצליח ח"ו לברוח בדברים שחייבים לברוח מהם.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ויצא תשפ"א, קידושא רבה

יקדש עצמו במותר

בפרשת ויצא די בפרשה לקחת תוכחה מוסר

פעם אחת בשבת קודש פרשת ויצא לא אמר מרן הס"ק מלעכוויטש זי"ע דברי תורה על שולחנו. שאל אותו תלמידו הרה"ק רבי שלום אב"ד וויליאקא זצ"ל על הדבר. השיב לו הס"ק שבשבת זו שאיז גענוג די פרשה, שלומדים מתוכה כי מכל מעשי הצדיק איך שהוא אוכל ושותה ומוליד בנים ועוסק בפרנסה אפי' באופנים בלתי מובנים לאיש הפשוט, מאחר שהכל לשם שמים, נעשית מכולם תורה שלימה.

להתפלל מאוד טרם העסק בגשמייות לא להימשך אחריה ח"ו

ויצא יעקב מבאר שבע (כה, י).

ידוע כי כל ישראל מכונים בשם יעקב, וזהו שאמרה תורה 'ויצא יעקב' – כשאישי הישראלי יוצא 'מבאר שבע' – מעסק התורה, כידוע שהתורה נקרא בא"ר וכוללה משבעה ספרי תורה כידוע ומעבודות דקדושה. 'וילך חרנה' – והולך לחרן כלומר לעסוק בדברים אחרים משה ומתן וכדומה. 'ויפגע במקום' – צריך לפגוע ולהתפלל מאד מהקב"ה שלא יפרד עי"ז חס ושלום מהקב"ה. גם 'ויפגע' לשון פגיעה והגשה כפשוטו, כי גם שם צריך למצוא את השי"ת.

דברי שלום

קדושת עניני החומר מכח יעקב אבינו

הכח לאיש יהודי לעסוק בעניני עולם הזה בלא שיתגשם הוא מכח עבודת יעקב אבינו, כאשר אצל יעקב אבינו התחלקו חייו לשני תקופות, מצאתו ממעי אמו עד היותו בן ששים ושבע שנה היה איש תם יושב אהלים, שהרי כבר בהיותו במעי אמו בקש לצאת לבית המדרש, ואחר כך בברחו מעשו נטמן ארבע עשרה שנה בבית שם ועבר ועסק בתורה, ובכל שנים אלו היתה כל מציאותו דבוקה בהשי"ת ללא שום שייכות לענינים גשמיים. בעבודתו בשנים אלו הכין דרך לדורות הבאים, שיוכלו לעסוק בעבודת הבורא בתורה ותפילה בכל עת ומצב גם בהיותם בחשכת הגלות.

אמנם בעבודת שנים אלו לא היה די, כי היה עליו להכין כח ודרך לדורות אחריו גם בגשתם לעסוק בעניני עולם הזה. על כן אחר שנים אלו החלה עבודתו בעסקו בעניני עולם הזה, כדאיתא בגמרא (חולין צא): כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי, כד יהיב דעתיה למיהדר קצפה ליה ארעא מיד 'ויפגע במקום' (כה, א), כד צלי בעי למיהדר אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה מיד 'בא השמש' (שם). ולכאורה הוא פלא בשלמא לתפילה היה עליו לחזור שאז תיקן תפילת ערבית, אבל מה ענין היה שילון שם. אלא שבאותו זמן החלה עבודתו להכין דרך לדורות הבאים כיצד לעסוק בעניני עולם הזה, ולכן אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה, כי אין די בהכנה לדורות בתפילת ערבית בלבד כי אם אף בלינה, וכדאיתא (בראשית רבה סח, יא) שכל י"ד שנים שהיה טמון בבית עבר לא שכב, אבל מעתה עבודתו דוקא על ידי העסק בעניני עולם הזה, שבזה יכין כח לדורות הבאים לעסוק בענינים אלו כרצונו יתברך.

'ויקץ יעקב משנתו' וגו' (שם כה, טז), וקודם צאתו לדרכו לעסוק בעניני עולם הזה 'וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי

לאלקים' (פסוקים כ-א), שהיתה בקשתו מהשי"ת שישמרהו בלכתו לעסוק בענינים גשמיים, וכאשר יושפע עליו 'לחם לאכול ובגד ללבוש' ויעסוק בעניני העולם לא יתגשם על ידם, אלא יהא הכל באופן של 'והיה ה' לי לאלקים' שיעמוד בדבקו בהשי"ת ללא שינוי. ועבודה זו תהא הכנה לזרעו אחריו שיוכלו לעסוק בעניני עולם הזה באופן הראוי, כפירש"י 'והיה ה' לי לאלקים', שיחול שמו עלי מתחילה ועד סוף שלא ימצא פסול בזרעו, שאף זרעו אחריו עד סוף כל הדורות יהא להם כח זה בעסקם בגשמייות.

בדרך זו היתה עבודתו בכל השנים שהיה בבית לבן, כאשר רעה צאן לבן וכאשר עסק בעניני נישואין, שעשה הכל באופן של 'והיה ה' לי לאלקים' ללא הפסק מדבקו בהשי"ת, כדאיתא בספרים הק' (עין זוהר הק' ויצא קסב. בסתרי תורה) בענין עשיית המקלות לצאן שכיון בזה כוננת מצות תפילין.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, מאמרי ירה האיתנים (עמ' קכח)

נחלת יעקב אביך – קדושת עניני הרשות

והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה וגו', והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך וגו' (כה, יד-טו). אח"כ (שם ט) כתיב 'וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש'.

ברש"י אם ישמור לי הבטחות הללו שהבטיחני להיות עמדי כמו שאמר לי 'הנה אנכי עמך', 'שמרני' כמו שאמר לי 'שמרתך' וגו', 'ונתן לי לחם לאכול' כמו שאמר 'כי לא אעזבך'. וכן פירש"י בכל מה שנדר יעקב שהוא כפי שהובטח לו מהקב"ה.

בדגל מחנה אפרים הקשה מהו לחם לאכול ובגד ללבוש, וכי מה ישמש הלחם אם לא לאכילה ומה ישמש הבגד אם לא ללבישה.

איתא בספ"ק (ראה דברי שלום דרוש למילה ובמצויין שם בהערה ב) שיש שלש קליפות טמאות שאי אפשר להכניסם לקדושה והם שורש כל ענינים האסורים, ויש קליפה רביעית קליפת נוגה שיש בה תערובת טוב ורע והיא שורש כל תאוות היתר ועניני הרשות, שאם עוסק בהם כרצונו יתברך מעלה אותם לקדושה, ואם לאו יורדים לפי שעה לצד שכנגד.

והנה אמרו חז"ל (שבת קיח.) כל המענג את השבת זוכה לנחלה בלי מצרים שנאמר (ישעיהו נח, יד) 'וקראת לשבת עונג וגו' והאכלתיך נחלת יעקב אביך', והוא מה שהובטח ליעקב 'ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה'. כי באם עוסק בעניני הרשות שלא כראוי באופן שיש בהם תערובת רע נעשים לו מיצרים להפריעו מעבודת הבורא, וזהו שנתברך יעקב בנחלה בלי מצרים שיהיו אצלו עניני היתר בשלמות הטהרה והקדושה. ולכן אצל אברהם שעדיין היה תערובת סיגים יצא ממנו ישמעאל וכן יצחק יצא ממנו עשו, אבל יעקב שכבר היו אצלו עניני העולם בלא שום תערובת סיגים – בחינת נחלה בלי מצרים היתה מטתו שלמה.

זהו מה שבקש יעקב 'ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש', שלא יהא בלחם ובבגד שום ענין להנאת הגוף רק מה לאכול וללבוש כרצונו יתברך. והוא כמו שהובטח 'ופרצת ימה' וגו', שלא יהיו עניני העולם מיצרים לו כאשר יהא בהם תערובת רע רק יהיו נכללים לגמרי בקדושה.

זהו שאמרו המענג את השבת בדעת נכונה, זוכה לנחלה בלי מצרים שבשבת יש הכח לעסוק בעניני העולם באופן שלא יהיו לו מיצרים כאשר יהיו בשלמות הקדושה.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ויצא תשפ"א, ליל שבת

עיונים לאור דברי ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

עבודת התפלה [ח]

עליות העולמות – התפלה כמשנת הרה"ק בעל ה'בת עין'

חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם התפילה ומתפללין כדי שיכוונו ליבם לאביהם שבשמים. במסגרת זו הנוגן משתדלים להתבונן, לשהות, לשים אל ליבנו מהותה של תפלה, להאיר בכל רמ"ח ושס"ה שלנו את תיבותיה. בפרק זה נשעה שעה קודם התפלה, לאחר שנגענו בקצה המטה בעבודת ההכנה אליה, הנחת תפילין, פרשת העקדה, עבודת הקרבנות והקטורת, פסוקי דזמרה, נפתח בהתבוננות על ברכת יוצר אור.

פרק זה הינו מעין 'הקדמה', בו נלמד כיצד עולים אנו מעולם לעולם בשעת התפלה. עליה מעולם לעולם פירושו להגביר בנפשנו את הרצון לדבקות בהש"ת, לרומם את רוחנו מעט יותר מהובלי עולם הזה. בספרה"ק נקרא הרבר בשם 'עליית העולמות', אך היות ששכלנו דל הוא מכדי להבין דקות המושגים, נעסוק בעולמו הקטן - גופנו ונפשנו, שבאם נעמול על כך, נזכה שבכל יום בעת התפלה נראה בעינינו כי מתרוממים אנו ומתעלים לא-ל-חי.

מן השמים נסתבב שמדור זה יתפרסם ביומא ההילולא קרישא של הקדוש בעל 'בת עין', על פי משנתו שגילה לנו בספרו הקדוש, נלמד כיצד מעלים אנו את נפשותינו רוחנו ונשמותינו, עליה אחר עליה, יזכך אחרי יזכך, בכדי שאנחנו ברואי מטה בעולם חשוך זה יאירו את העולם על ידי דביקות בהש"ת, נפנה בליבנו מעט מקום להשראת אורו ית'.

ד' חלקי התפלה השייכים לעבודתנו בעולם הזה

עבודת התפלה - מגלה האר"י הקדוש - מתחלקת לארבעה חלקים. החלק האחד הוא מתחילת התפלה עד לברוך שאמר שנקרא תפלת העשיה - בו אנו מתקנים את השייך לנפשנו באותו היום בעולם העשיה, החלק השני הוא מ'ברוך שאמר' עד לברכת יוצר שמכונה תפלת היצירה ובו מתקנים אנו את התיקון השייך לרוחנו באותו יום בעולם היצירה, החלק השלישי הוא מברכת יוצר אור עד לתפלת שמו"ע ובו אנו מתקנים את התיקון השייך לנשמותינו בעולם הבריאה, ומשם אנו מעלים את חלקי נפש רוח ונשמה לעולם האצילות ובה דבקים אנו בחי החיים.

ד' עולמות נגד שם הוי"ה וד' עבודות בתפלה

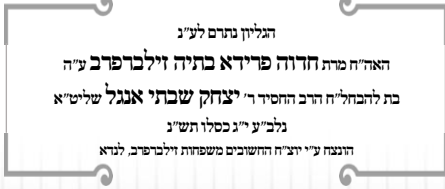
ד' העולמות אף מכוונים נגד ד' האותיות בשם הוי"ה ב"ה, אות י' שבשם מכוון כנגד עולם האצילות, אות ה' כנגד בריאה, ו' נגד יצירה, וה' נגד עשיה, נמצא אפוא שבכל יום ויום מתקנים ומאירים אנו את שם הוי"ה ב"ה בתפילת שחרית.

רמזים רבים יש להם לד' העולמות, אך יש עוד אחד שנוגע לעבודתנו ביותר, והיא אהבה ויראה קול ודיבור שהם כנגד ד' עולמות מעילא לתתא, אהבה כנגד אצילות, יראה - בריאה, קול ודיבור נגד יצירה ועשיה, כי בעת התפלה מעוררים אנו בקרבנו אהבה ויראה להש"ת משם פותחים את פינו להקדיש ליצורם דיבור (עי' תולדות יעקב יוסף בראשית י').

עבודה זו שייכת לכל אדם בכל זמן ובכל מדרגה שנמצא בה, כי העולם מתחלק לד' חלקים אלו, לא רק לצדיקים ולבעלי השגה, אלא זו היא מצאית העולם! הצדיקים היות שנפשם מטוהרת הם זוכים להשגה יתירה בפנימיות העולם, אך תורה מונחת בקרן זיית, הש"ת ממתין מתי יבוא אותו בחור או אברך, זקן או ילד ויתקן את החלק ששייך לנשמתו לאותו היום, ואף אם האדם נמוך הוא מכל מקום ישנם חלקים בעולם שנמצאים במקום נמוך, ועל ידי שיפנה האדם לבוראו דייקא ממקומו הנמוך - ששם בחר הש"ת שיהיה באותו זמן, יאיר את כל העולמות.

המלך צריך גם לאיכר קוצר התבואה!

כי עבודת התפלה בכלל היא תיקון מידת המלכות כידוע מהאר"י הקדוש, וכשם שכל בר דעת מבין שאותו איכר הקוצר את תבואתו אי שם בפניה נידחת ברחבי המדינה נתון כח למלך למשול, כי אם לא יהיה לחם בתחומי מלכותו אזי לא ניתן יהיה לחיות, ויתכן אפילו שהתבואה שהוא קוצר יגיע אל פיו של המלך... הגם שישנם שרים ויועצים מומחים וטובי המוחות, שבמעשיהם ודיבוריהם נותנים הם

אך האמת תורה דרכו כי החידוש הוא על כל ברואי מטה אף הצדיקים ביותר, שיכולים אנו לעמוד לפני מלך מלכי המלכים שאין חקר לגדולתו ולומר ברוך - אתה, זו היא חסד הש"ת לרעים ולטובים שכל אחד ואחד מישראל יש לו חלק בגילוי כבודו ית' בעולם.

חלק עבודתו של האדם ותגלוה רק על ידי הכנעה

על כן, אם רוצה האדם להרבות כבוד שמים בתפלתו, עליו לבוא לתפלה מתוך תנועה של ביטול והכנעה, כאותו אדם פשוט שעובד במפעל המייצר יהלומים יקרי ערך ביותר שדרוש מומחיות רבה לייצורם ומחמת היותו בנו של ידידו הקרוב ביותר של בעל המפעל - התקבל הוא לעבוד בעבודה נחשקת זו, מחמת חוסר ידיעתו בטיב המלאכה, נתן לו בעל הבית תחילה לעבוד במלאכות פשוטות.

אם האיש בר דעת ומבין את מקומו, ישקיע הוא את כל כוחו ואונו בלימוד המלאכה אף אם היא מלאכה זוטרה, כך יכול הוא להצליח בעבודתו ולעלות מדרגה לדרגה. אך אם יבוא האיש, זחוח, אבי הוא החבר הכי טוב זה ומכר של בעל המפעל, בית אבי היה ביתו וביתו היה ביתו, לשם מה עלי להתאמץ להשיג את רזי המלאכה, הלא מתפרנס אני כאן בזכות הקשרים שיש לאבינו - אדם כזה לא יצליח לעלות בדרגות במפעל, שכן הוא לא בא מתוך רצון ללמוד את רזי המלאכה, להבין מה נדרש לייצור יהלומים.

תיקון המלכות - הכרה בשפלות עצמו וחסדו ית'

אם יהודי ניגש לתפילה מתוך ביטול, בהכנעה, מבין שלמרות שהיות ואנו בני אברהם יצחק ויעקב הוא בחר בנו להיות לו לעם זוכים אנו לעבוד ולשרת בשמו, אמנם עדיין חסד גדול הוא מעם ה' שיכולים אנו לפתוח את פינו לפניו ית', על כן - אומר הרה"ק מאווריטש - התפלל לפניו, בקש והתחנן לפני בורא כל עולמים שאע"פ שאינך כדאי וראוי לאור האהבה בזכות מעשיך, אבל עדיין חפץ אתה לדבקה בו, משתוקק לאור את נפשך באור החיים, זו היא תיקון המלכות, הבנה כי אין בידך מאומה וכי כלפי הש"ת אינך ראוי לשום מדרגה בזכות, ומכאן מתגלה גדלות ויופי מלכותו ית'.

בתנועה זו יכול האדם לתקן את כל ד' העולמות, לזכך את נפשו בעת עמדו בתפילה לפני בורא עולמים, שוו בנפשכם! אדם קטן, דל במעשים, מדבר דיבורים לפני בורא כל עולמים ומייחד אליו את כל העולמות, מן המקום הנמוך ביותר עד לגבוה ביותר, אין לך חייך מתוק מזה! הלא הוא חסד עצום ונשגב שעשה עמנו הבורא ית'.

אברהם תיקון תפלת שחרית - מתוך הכנעתו והכרתו בחסדו ית' גילה את עליית העולמות

גילוי נורא זה של תפלת שחרית נתגלה לנו על ידי אברהם אבינו - אור החסד שבעולם, ואין לך חסד גדול מזה שיוכל קרוץ מחומר לעשות נחת רוח ליצורו. כותב רבינו בפרשת חוקת (א"י דבר אל בני ישראל ויקחו אליך וכו') פאשר שמעתי בשם הפגיד הגדול [ממעורירטש] [י' שפריש מגן אברהם, לשון מגן בחינת חנם (מגנא), הינו שהקב"ה נותן לעולם בחינת חסד חנם, וזהו בחינת מגן הינו חנם ובחינת אברהם הינו בחינת חסד.

וזה הייתה בחינת אברהם, שיהיה מבין פדעיתו תמיד איך שהקב"ה עושה עמו חסד חנם. אברהם אבינו שהבין את שורש החסד הגדול שעושה הש"ת עם ברואי מטה שיכולים להתפלל לפניו, מתוך שפלות והודאה עצומה על הזכות לעמוד ולהתפלל, תיקון תפילת שחרית בה כל אחד מישראל יכול לתקן העליונים.

על כן, אם רוצים לעמוד בתפילה כראוי, היא זה מתוך הכנעה - ומחמת ההכנעה שיש לו מקדם התפלה יכול לדבר דבורים בקדושה וטהרה ובהתלהבות (בת עין וראו ד"ה וגם אני).

כי על ידי הכנעה יזכה לתקן את כל ד' העולמות השייכים לחלקי נפשו, ראשית באהבה ויראה, לאחר מכן בקול, עדי יזכה שדיבוריו יהיו בקדושה וטהרה כדבעי.

הרי לנו שביל אחד מני רבים, לפסוע בדרכי התפלה והדבקות, על ידי הכנעה, הכרה בגודל חסדי הבורא שזוכים אנו לעמוד בתפלה לפניו, בענוה - לידע כי על אף שרק רגל ועד ראש אין בי מתום אפילו הכי יש לי חלק בתיקון העולם וקידוש שמו ברבים.

השנת אור האהבה של הצדיקים על ידי תחנונים

מאיר ה'בת עין' בפרשתנו - פרשת יוצא (ד"ה ולבן הלך) שכשיהודי מכיר במצב בו הוא נמצא, לא חושב שרם ונישא הוא, ומתוך עמדו זה מתחנן הוא להש"ת שיעזמו מעט מן האור שיזכה להרגיש את השראתו ית'ש בעולם מתקבלת תפילתו ביותר - עקר העבודת היא הַנְּפֵשׁ, הינו לְפָנַי אותו מִכָּל מִינֵי גְשָׁמִית וְשָׁלָא לְאָהֶב וּלְהַשְׁתַּקֵּק לְשׁוּם דְּבָרַי מְהַעֲלֵם הַזֶּה הַגְּשָׁמִי, רק שֶׁתִּמַּד יְהִי בּוֹעֵר בְּלַבּוֹ אַהֲבַת הַבּוֹרָא בְרוּךְ הוּא לְכַסֵּף וּלְהַשְׁתַּקֵּק תְּמִיד אֵלָיו ית' בְּכָלֹת הַנְּפֵשׁ בְּאַהֲבָה עֵזָה וְתִשְׁוָקָה וְזוֹלָה עַד מֵאֵד...

מי שְׁלָא וְנִדְפַף פְּרָאוי לָבָא לְבַחֲיַנְתּוֹ אוֹר הָאֲהֲבָה הַזֶּה עַי תְּפֵלָה וּפְתוּי לְהַשְׁתַּקֵּב וּבְקִשָּׁה שִׁבְאַ לְאוֹר הָאֲהֲבָה, וּמְחַמַּת גָּדֵל הָאֲהֲבָה וְהַשְׁתַּקֵּקוּת שְׁפָה הָאִישׁ מִשְׁתַּקֵּק לָבָא עַכ"פ לְבַחֲיַנְתּוֹ אוֹר הָאֲהֲבָה, אֵין אַע"פ שִׁאֵינוֹ רָאוי לָזֶה מִצָּד מַעֲשָׂיו, הַשְׁתַּקֵּב בְּרַב רְחִמַי וְחֲסִידָיו... מִרְחַם עָלַי וּמְשַׁפֵּיעַ עָלַי אוֹר הָאֲהֲבָה עֵזָה הַזֶּה...

כל איש ישראל יש לו חלק

מטו משמיה דרביה"ק הרמ"מ מוויטעפסק זי"ע שאף אם יהודי נכשל ח"ו ברציחה וסכינו עדיין נוסף דם מדמו של יהודי - עדיין עליו להנסס להתפלל לפני בורא כל עולמים כאילו לא היה כלום. רוצה! נל שנמתו של יהודי אחר! קול דמי אחיך עושים אליו הכל נכון, כל הדיבורים אמת, אבל אם שנמתו באפו הרי שיכול הוא עוד להרבות כבוד שמים בעולם, על כן עמוד להתפלל, התחנן בפני בורא כל עולמים שיאיר ויעלה את החלק השייך לנשמתך כעת! אחרי עבירה חמורה זו. במקום ובמצב בו הינך נמצא ברגע זה, יכול אתה לעשות נחת רוח ליוצר כל.

אנחנו קטני מח ורפי שכל, איננו יכולים לתפוס בשכלנו כיצד חוטא ובעל עבירה יחא חשוב כל כך אצלו ית'ש, אך בורא כל עולמים גבהה מחשבתו ממחשבותינו ולו נתכנו עלילות, הוא היודע והוא המדע, הוא עשה ועושה ובמאמר פיו מחיה הכל, ורצונו הוא שכל אדם בכל מצב יהיה לו מקום בריבוי כבוד שמים בעולם הזה.

